

EXPLAINER REPLIEK CASSATIE

KLIMAATZAAK MILIEUDEFENSIE VS SHELL

17 juli 2026

Shells angstbeelden en tegenstrijdigheden.....	2
4 weerleggingen van Shells argumenten.....	3
1. Shell schetst onjuist beeld van rolverdeling landen & bedrijven	3
2. Verminderen aanbod olie en gas is cruciaal voor klimaat én energiezekerheid	4
3. Shell moet zijn eigen deelverantwoordelijkheid nemen, dat is het enige dat effectief is	5
3. Gedrag van anderen speelt geen rol bij effectiviteit reductiebevel	5
4. Objectieve aanknopingspunten bepalen <i>hoeveel</i> CO2-uitstoot Shell moet verminderen in lijn met 1,5°C-doel	5
Scenario's van Shell leiden tot desastreuze opwarming	6
Volgende stappen	7
Meer informatie	7

SHELLS ANGSTBEELDEN EN TEGENSTRIJDIGHEDEN

Er zijn maar vier landen met een grotere CO₂-voetafdruk dan Shell: China, de VS, India en Rusland. De rol van Shell in het veroorzaken van gevaarlijke klimaatverandering is dus groter dan die van de meeste landen. Daarom kunnen we de klimaatcrisis alleen aanpakken als ook grote vervuilers als Shell hun bijdrage leveren.

Grote bedrijven als Shell zijn in veel landen tegelijk actief. Het lukt overheden hierdoor nauwelijks om deze bedrijven effectief te reguleren. Dit machtsvacuüm wordt ook wel de *governance gap* genoemd. Effectieve regelgeving wordt daarnaast tegengehouden door de lobby van de machtige fossiele sector. Zo geeft alleen Shell al 100 miljoen euro per jaar uit aan politieke en maatschappelijke beïnvloeding.

Met de in 2018 gestarte Klimaatzaak tegen Shell wil Milieudefensie de *governance gap* dichten. Milieudefensie wil dat de rechter duidelijk maakt dat Shell zelf een eigen zorgplicht heeft om zijn activiteiten in lijn te brengen met het klimaatakkoord van Parijs. De eis: dat Shell zijn CO₂-uitstoot vermindert met 45% in 2030 ten opzichte van 2019.

In november 2024 oordeelde het hof in Den Haag dat Shell inderdaad een verplichting heeft om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan. Anders dan de rechtbank in 2021,¹ zei het hof alleen niet te kunnen beoordelen met welk percentage Shell zijn uitstoot dan precies moet verminderen. Dat het hof wel oordeelde dat Shell een zorgplicht heeft, is van groot belang. Maar om mensen echt te beschermen tegen het gevaar dat Shell veroorzaakt, is nodig dat het bedrijf ook een concreet reductiedoel krijgt opgelegd. Daarom ging Milieudefensie in cassatie bij de Hoge Raad.

Het allerlaatste juridische document dat Milieudefensie heeft ingediend bij de Hoge Raad is de [replik](#). Daarin reageert Milieudefensie op de schriftelijke toelichting van Shell. In deze samenvatting lees je onze vier belangrijkste weerleggingen van Shells argumenten.

Voordat we deze punten behandelen, is belangrijk te weten dat Shell bewust doet alsof deze zaak niet gaat over zijn aansprakelijkheid. Deze vertroebelingsstrategie maakt dat de schriftelijke toelichting van Shell vol staat met allerlei problemen en angstbeelden die niet relevant zijn voor de juridische kernvraag waar deze zaak om draait: de vraag of de rechter grenzen kan stellen aan de verwoestende koers van Shell. Zo stelt Shell dat de rechter zich door een reductiepercentage op te leggen te veel zou gaan bemoeien met hoe de energietransitie

¹ De rechtbank Den Haag verplichtte Shell in 2021 om zijn uitstoot te verminderen met 45%, in lijn met het klimaatakkoord van Parijs. Zie: Rechtbank Den Haag, [ECLI:NL:RBDHA:2021:5337](#), 26 mei 2021.

er uit moet gaan zien, en probeert Shell de rechter ervan te overtuigen dat een reductiebevel zou leiden tot energietekorten of tot een gebrek aan brandstof voor het leger.²

Doordat Shell de juridische regels waar het om draait ontwijkt en en zoveel mogelijk argumenten verzamelt om zijn eigen dominante marktpositie te verdedigen, staat zijn schriftelijke toelichting vol met tegenstrijdigheden. Zo beweert Shell:

1. Enerzijds dat de energiezekerheid in groot gevaar komt als Shell zijn CO₂-uitstoot moet verminderen. Anderzijds dat een reductieplicht geen effect zal hebben op de uitstoot omdat olie en gas dan via andere bedrijven op de markt komt.
2. Enerzijds dat een reductieplicht slecht zou zijn voor Shells concurrentiepositie omdat die alleen voor Shell zou gelden. Anderzijds dat een reductieplicht zeer ingrijpend zou zijn, omdat die ook voor andere bedrijven zou gelden.
3. Enerzijds dat alleen de wetgever een reductieplicht mag opleggen omdat die – anders dan de rechter – alle relevante belangen zou kunnen meewegen. Anderzijds dat het wereldwijde tempo waarmee CO₂-uitstoot wordt verminderd te laag is, wat dus betekent dat overheden het klimaatprobleem niet alleen kunnen oplossen.

Kijk je wél naar de juridische normen waar het in deze zaak om draait, dan wijst het recht één kant op: Shell heeft een zorgplicht om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan en het recht geeft voldoende houvast om Shell een concreet reductiepercentage op te leggen.

4 WEERLEGGINGEN VAN SHELLS ARGUMENTEN

1. Shell schetst onjuist beeld van rolverdeling landen & bedrijven

Shell doet alsof deze zaak niet gaat over zijn aansprakelijkheid, maar over de energietransitie en hoe die wereldwijd moet worden vormgegeven. Shell doet ook alsof de klimaatanpak en energietransitie pas kunnen lukken als overheden samen een alomvattend maken en dit gecoördineerd uitvoeren. Dit beeld klopt niet.

Ten eerste is het huidige mondiale klimaatbeleid zoals vastgelegd in het klimaatakkoord van Parijs niet gebaseerd op gecoördineerde actie van staten.³ Het is de optelsom van de acties

² De CO₂-uitstoot van het hele Europese militaire apparaat vormt maar 1% van alle uitstoot van Europa. Als Shell verplicht wordt zijn uitstoot te verminderen in lijn met het klimaatakkoord van Parijs, kan het hele militaire apparaat dus zonder enig probleem mede belevend blijven worden door Shell. Daarnaast is juist klimaatverandering een toenemend risico voor de militaire veiligheid. Dit wordt breed erkend door nationale internationale veiligheidsdeskundigen (zie: Schriftelijke repliek Milieudefensie, par. 103-105, p. 32). Het rapport 'No Fuel No Fight' dat Shell aanraagt is overigens aangevraagd door de fossiele lobbyclub VEMOBIN.

³ Een dergelijke aanpak is wel uitgeprobeerd in 2009 in aanloop naar COP15, maar liep uit op een grote teleurstelling. Zie: Schriftelijke repliek Milieudefensie, par. 12, p 9.

van landen, met een expliciete oproep aan bedrijven om ook hun bijdrage te leveren. Want zonder de bijdrage van grote bedrijven kunnen we de doelen uit het Parijs Akkoord niet halen. Ieder heeft dus zijn eigen deelverantwoordelijkheid.

Ten tweede lukt het wetgevers tot nu toe niet om regels te maken die zorgen voor de nodige vermindering van uitstoot door bedrijven. De reden: de in de inleiding genoemde *governance gap* en de lobby van de olie- en gasindustrie, die effectieve regelgeving met succes weet tegen te houden. Een voorbeeld hiervan is de verwijdering van de klimaatplanverplichting uit de Europese richtlijn CSDDD.⁴ Klimaat- en andere mensenrechtelijke belangen verliezen het in wetgevingsprocessen steeds van de commerciële belangen van olie- en gasbedrijven.

2. Verminderen aanbod olie en gas is cruciaal voor klimaat én energiezekerheid

Shell blijft wijzen naar de consument en zegt dat het bedrijf pas minder olie en gas kan aanbieden als de vraag naar olie en gas vermindert. Maar het verminderen van het *aanbod* van olie en gas is minstens even cruciaal.

Het hof erkent het belang om een verdere *carbon lock-in*⁵ te voorkomen. Het hof oordeelde ook dat de energietransitie ernstig wordt vertraagd doordat bedrijven fossiele energie blijven opdringen aan de markt, omdat duurzame alternatieven hierdoor niet goed genoeg kunnen concurreren met olie en gas.⁶ Zo leidt het *lock-in effect* dus tot beïnvloeding van de vraag naar olie en gas, erkent ook het hof.

Bovendien is de uitfasering van fossiele brandstoffen niet alleen goed voor het klimaat, maar ook voor energiezekerheid. Een snelle energietransitie leidt tot meer energiezekerheid en een betere betaalbaarheid van energie. Zo zei de directeur van het Internationaal Energie Agentschap na de gascrisis in 2022: *"Today's crisis is a reminder of the unsustainability of our reliance on fossil fuels and can be a key turning point to move faster towards a cleaner, more affordable and more secure energy system."*⁷

⁴ Zoals de Europese Commissie het omschrijft: *"Others, in particular from the oil and gas industry, called for the deletion of Article 22 CSDDD on combating climate change."* Zie: Schriftelijke repliek Milieudefensie, par. 18, p. 11.

⁵ Investeren in olie- en gasvelden en bijbehorende infrastructuur zijn miljardeninvesteringen met terugverdientijden van tientallen jaren. Investeerders hebben daardoor een sterke *incentive* om al die tijd zo veel mogelijk olie en gas te blijven verkopen. Zo dringen ze het gebruik van olie en gas nog tientallen jaren aan de samenleving op en staat vast dat de investeringen die vandaag worden gedaan, nog tientallen jaren tot CO₂-uitstoot zullen leiden. Dit heet de *carbon lock-in*.

⁶ Uitspraak gerechtshof Den Haag Klimaatzaak Milieudefensie vs. Shell, 12 november 2024: [ECLI:NL:GHDHA:2024:2099](#), overwegingen 7.59 en 7.60.

⁷ [Executive Director rebuts three myths about today's global energy crisis](#), IEA 2022.

3. Shell moet zijn eigen deelverantwoordelijkheid nemen, dat is het enige dat effectief is

Het belangrijkste uitgangspunt in de klimaataanpak is dat zowel staten als bedrijven verantwoordelijk zijn voor hun eigen handelen. Het oplossen van het klimaatprobleem is ook niet voor te stellen zonder deze eigen juridische deelverantwoordelijkheid voor grote spelers zoals Shell. Als bedrijven hun zorgplicht niet nakomen, kan iedereen naar elkaar blijven wijzen en doorgaan met uitstoten. De gevolgen daarvan zijn desastreus en niet te overzien.⁸

Shell claimt dat een reductiebevel niet effectief is, omdat andere bedrijven de productie en handel, en dus de CO₂-uitstoot van Shell zullen overnemen. Maar het gedrag van andere bedrijven is niet alleen irrelevant bij de vaststelling van de juridische aansprakelijkheid van Shell, maar ook bij de beoordeling van de vraag of een reductiebevel effectief is. Zo heeft ook de Hoge Raad in het Urgenda-arrest geoordeeld dat "*geen enkele reductie(...) verwaarloosbaar*" is en eenieder verplicht is "*het zijne te doen*".⁹

4. Objectieve aanknopingspunten bepalen hoeveel CO₂-uitstoot Shell moet verminderen in lijn met 1,5°C-doel

Shell beweert dat een reductiedoel enkel gebaseerd zou zijn op wat Milieudefensie vindt dat er moet gebeuren met het wereldwijde energiesysteem. Maar dat is niet zo. Milieudefensie vraagt aan de rechter om het Nederlands recht toe te passen, en aan de hand van het Nederlands recht een grens te stellen. Hierbij moet hij gebruik maken van zogenaamde "objectieve aanknopingspunten". Dat is zijn taak. Milieudefensie heeft in par IV t/m VI van de [schriftelijke toelichting](#) uitgelegd hoe de rechter deze objectieve aanknopingspunten kan gebruiken om tot een reductieplicht voor Shell te komen.

Zowel het hof als de rechtbank zijn op grond van het Nederlands recht tot de conclusie gekomen dat Shell zijn CO₂-uitstoot moet reduceren en zijn bijdrage moet leveren om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad. Dezelfde objectieve aanknopingspunten die de rechter toepaste om tot deze conclusie te komen bieden ook houvast bij het bepalen van een concreet reductiepercentage voor Shell.

SCENARIO'S VAN SHELL LEIDEN TOT DESASTREUZE OPWARMING

Uit de schriftelijke toelichting van Shell blijkt ook dat het helemaal niet van plan is om te handelen in lijn met het Parijs Akkoord. Shell schuift namelijk alle reductiescenario's die gericht zijn op het bindende 1,5°C-doel aan de kant.¹⁰ Shell vindt dat we ons moeten baseren op

⁸ IGH 23 juli 2025, No. 187 (Obligations of States in respect of climate change), par. 456.

⁹ HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006 (Urgenda), rov. 5.7.1, 5.7.8 en 8.3.4.

¹⁰ Het 1,5-°C doel wordt door VN-klimaatverdragen, de mensenrechten, de soft law-bronnen, de Hoge Raad, het EHRM,

scenario's die uitgaan van een toekomst waarin de wereld geen of onvoldoende klimaatmaatregelen treft. Scenario's waarin de wereld in rap tempo afstevent op desastreuze temperatuurstijgingen van ver boven de 2°C. De door Shell geschetste wereld is dus precies de wereld die VN-klimaatverdragen, mensenrechten en *soft law*-bronnen juist proberen te voorkomen.

Het betoog van Shell komt erop neer dat het bedrijf vanwege onvoldoende actie van overheden zelf ook mag blijven stilzitten en zijn olie- en gas aanbod zelfs mag laten groeien. Het bindende 1,5°C-doel en alle dramatische gevolgen die schuilgaan achter het niet halen daarvan, moeten wijken voor het financieel eigenbelang van Shell. Dit alles vormt reden om Shell te verplichten tot emissiereductie op basis van 1,5°C-reductiescenario's. De daarin vast gestelde reductiepercentages voor olie en gas zijn niet alleen noodzakelijk, maar ook goed haalbaar in de werkelijke wereld.

RECENTE UITSPRAKEN

Shell doet alsof het het enige bedrijf is dat verplicht wordt CO₂ te reduceren als Milieudefensie wint. Maar wereldwijd worden klimaatzaken tegen buitenlandse bedrijven gevoerd.

Bijvoorbeeld in Italië,¹¹ Zwitserland,¹² Duitsland,¹³ Frankrijk,¹⁴ en Nieuw Zeeland¹⁵ hebben rechters aanvaard dat bedrijven klimaatverplichtingen kunnen hebben.

Het meest recente voorbeeld is de Franse uitspraak in de klimaatzaak tegen TotalEnergies. De Franse rechter gebruikte dezelfde objectieve aanknopingspunten waarop ook Milieudefensie zich beroept in de Shell-zaak. Net zoals Shell probeerde Total onder een klimaatverplichting uit te komen door te zeggen dat het bedrijf geen invloed heeft op de uitstoot van zijn klanten en dat het opleggen van een klimaatverplichting door de rechter niet effectief zou zijn. Beide argumenten zijn in deze zaak door de rechter verworpen.

Shell legt sterk de nadruk op twee recente Duitse zaken tegen BMW en Mercedes. Volgens Shell heeft de Duitse rechter geoordeeld dat alleen de politiek klimaatverplichtingen aan bedrijven kan opleggen en dat dit niet aan de rechter is. Deze lezing van Shell klopt niet. De Duitse uitspraken zijn gedaan in een hele andere en specifieke juridische context, namelijk die van het *Allgemeine Persönlichkeitsrecht*. Het is goed mogelijk dat een Duitse rechter in de toekomst op een andere juridische grondslag wel een klimaatverplichting voor bedrijven aanneemt. Shells interpretatie van de uitspraak zou bovendien betekenen dat de Duitse uitspraken ingaan tegen

het IAHRM en het IGH als bindend doel voorgeschreven.

¹¹ Corte Suprema di Cassazione 21 juli 2025, n. 13085/2024. (Greenpeace c.s./Eni).

¹² Kantongerecht Zug 17 december 2025, AI 2023 9, (Asmania c.s./Holcim)

¹³ Zie bijvoorbeeld Oberlandesgericht Essen 25 mei 2025, 5 U 15/17 (Lliuya/RWE)

¹⁴ Tribunal Judiciaire de Paris 25 juni 2026, N° RG 22/03403 (Notre Affaire à Tous c.s./Total)

¹⁵ Supreme Court of New Zealand 7 februari 2024, SC 149/2021 [2024] NZSC 5154, (Smith/Fonterra c.s.)

alle eerder genoemde internationale uitspraken.¹⁶

VOLGENDE STAPPEN

Op 17 juli hebben we onze schriftelijke repliek ingediend bij de Hoge Raad. Shell heeft zijn dupliek ingediend. De volgende stap is een advies van de Procureur-Generaal en Advocaat-Generaal. Dat komt naar verwachting eind 2026. De uitspraak van de Hoge Raad wordt verwacht in het eerste deel van 2027.

In mei 2025 kondigde Milieudefensie een nieuwe Klimaatzaak aan tegen Shell. Deze zaak bouwt voort op de eerste. In de nieuwe zaak eist Milieudefensie dat Shell stopt met het aanboren van nieuwe olie- en gasvelden en dat Shell zijn CO₂-uitstoot stap-voor-stap vermindert tussen 2030 en 2050.

MEER INFORMATIE

De eerste Klimaatzaak van Milieudefensie tegen Shell

- [Schriftelijke repliek Milieudefensie](#)
- [Cassatiepleidooi Milieudefensie](#)
- [Explainer: Waarom we naar de Hoge Raad stappen](#)
- [Samenvatting uitspraak hoger beroep Klimaatzaak Milieudefensie vs. Shell](#)

De nieuwe Klimaatzaak tegen Shell over nieuwe olie- en gasvelden

- [Samenvatting van de dagvaarding](#)
- [De dagvaarding](#)

Explainers, samenvattingen en alle juridische documenten van beide klimaatzaken van Milieudefensie tegen Shell en de klimaatzaak tegen ING zijn te vinden in de Milieudefensie [Climate Case Tool](#).

¹⁶ Zie hierover E.R. de Jong, 'Klimaatperikelen in Karlsruhe', NTBR 2026/16.